

Geachte,

Namens de onderstaande organisaties wend ik mij tot u met het volgende.

Al eerder hebben wij u geattendeerd op de problematiek rondom studerende moeders en zwangere studenten. Van hen verlaat 50% in het MBO en 75% in het hoger onderwijs de opleiding zonder diploma.¹ Wij hebben hiernaar onderzoek laten doen en u in kennis gesteld van de resultaten van dit onderzoek.

Op 21 december 2016 hebben wij een gesprek gehad over de uitkomsten van het onderzoek op het ministerie van OCW. Hier was ook de MBO-Raad aanwezig. Op 22 maart 2017 hebben we een vervolgspraak.

Op 13 februari 2017 hebben wij een brief gestuurd naar de voorzitters van de VSNU en de Vereniging Hogescholen over deze problematiek. Wij verzochten hen in te gaan op de wijze waarop zij aan de problematiek die blijkt uit het onderzoeksrapport tegemoet zullen komen. Ook hebben we hen gevraagd bij het gesprek op 22 maart 2017 aanwezig te zijn. Tot op heden hebben wij geen reactie ontvangen.

Graag willen wij, voorafgaand aan het gesprek op 22 maart 2017, ons standpunt verduidelijken. Het leek ons dan ook een goed idee om middels deze brief het minimale wat wij willen bereiken vast op papier te zetten, dus onze minimum eisen aan te geven:

De overheid en onderwijsinstellingen zorgen middels beleid, ter bescherming van zwangere studenten en studerende moeders, in elk geval voor: genoeg ruimte, flexibiliteit en begeleiding binnen het onderwijsprogramma en voor voldoende financiële mogelijkheden voor zwangere studenten en studerende moeders om een diploma te kunnen behalen.

In de bijlage bij deze brief vindt u een toelichting op deze eisen.

Wij hopen op een constructieve en gezamenlijke aanpak ter bescherming van zwangere studenten en studerende moeders en hopen ook dat wij er op 22 maart 2017 samen met u uitkomen. Echter, de problematiek rondom studerende moeders en zwangere studenten speelt al te lang en te veel vrouwen ondervinden hier last van.

Wanneer zes maanden na 22 maart 2017 nog geen oplossing is gevonden om aan onze minimale eisen te voldoen, zullen wij dan ook juridische stappen overwegen.

Bij voorbaat hartelijk dank.

Hoogachtend,

Jelle Klaas, mensenrechtenadvocaat en projectcoördinator Public Interest Litigation Project.

Mede Namens:

Annemieke de Jong, directeur Steunpunt Studerende Moeders,

¹ Zie Kamerstukken II 2014/15, 24 724, nr. 135, p. 18-20.

Anniek de Ruijter, voorzitter Stichting Proefprocessenfonds Clara Wichmann,

Dorenda Gerts, voorzitter Nederlandse Vrouwen Raad,

Joke Swiebel, voorzitter Vereniging voor Vrouw en Recht,

Judy Hoffer, voorzitter FNV Vrouw.

Bijlage: Toelichting op eisen ter bescherming zwangere studenten en studerende moeders

1. Taak van de overheid

1.2 Vastleggen in wet- en regelgeving van rechten en plichten:

1.2.a. Algemene rechten van de doelgroep

- Recht op onderwijs (inclusief toelating tot de opleiding).
- Recht op zwangerschapsverlof.
 - Dit zou een algemeen recht moeten zijn, waarbij verwezen wordt naar allerlei zaken die dienen te worden geregeld op basis van dit recht, zoals financiering van het verlof, de mogelijkheid tot meer dan één herkansingsmogelijkheid voor tentamens, geoorloofd verzuim en flexibele stages.
- Recht op het profileringsfonds (ook in MBO).
 - Het moet daarnaast mogelijk zijn om met terugwerkende kracht aanspraak op het profileringsfonds te maken.
- Recht op een flexibel stageprogramma en studieprogramma in geval van bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen. Onder een flexibel studieprogramma valt in elk geval flexibele roostering en flexibele (her)tentamendata.
 - Dit recht is analoog aan de Wet aanpassing arbeidsduur, die geldt voor werknemers, recht op moederschapsverlof voor werknemers, en het recht op kortdurend en langdurend zorgverlof voor werknemers. Onder flexibele (her)tentamendata beschouwen wij ook meerdere herkansingsmogelijkheden.
- Recht om langer over je studie te mogen doen in het geval van belemmering vanwege zwangerschap, ziekte door zwangerschap of zorg voor jonge kinderen.
- Recht op tijd en ruimte voor borstvoeding/kolven.
- Recht op eenoudertoeslag buiten de prestatiebeurs.
- Recht op kinderopvang voor alleenstaande studerende moeders.

1.2.b Algemene verplichtingen voor de onderwijsinstellingen:

- Wettelijke inspanningsverplichting voor onderwijsinstellingen om zwangere studenten en studerende moeders te faciliteren in het afstuderen en het behalen van een diploma.
 - Een mogelijke formulering van deze wettelijke inspanningsverplichting is door het wettelijk verplicht stellen van het aanbieden van een zwangerschapsprotocol.
 - Onderwijsinstellingen hebben de zorgplicht om het recht op onderwijs voor zwangere studenten en studerende moeders te faciliteren (zoals blijkt uit het nieuwe artikel 8.1.1.c WEB (Stb. 2016, 362; treedt in werking m.i.v. 1 april 2018)).²
- Verplichting voor onderwijsinstellingen om aanvraag voor het profileringsfonds met terugwerkende kracht mogelijk te maken.
- Onderwijsinstelling moeten ondersteuning en/of coaching beschikbaar stellen voor studenten die problemen ervaren vanwege hun zorgplicht.
- Deze inspanningsverplichting bestaat onder meer uit een verplichting tot het aanbieden van gespecialiseerde ondersteuning en begeleiding in geval van bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen vallen. Deze ondersteuning bestaat niet alleen uit de combinatie studie en zorg, maar ook uit samenwerking met de gemeente over bijvoorbeeld kinderopvang en de kosten daarvan.

1.2.c Aanpassen bestaande wet- en regelgeving

De in deze sectie genoemde wet- en regelgeving hebben betrekking op de rechten van zwangere studenten en studerende moeders en de algemene verplichtingen voor de onderwijsinstellingen, die hiervoor besproken zijn. Deze wet- en regelgeving beschermt de doelgroep onvoldoende, of hindert de doelgroep zelfs, zolang er geen aanpassingen en uitzonderingen worden gemaakt.

Recht op onderwijs

Ook in geval van *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’* bestaat het recht op onderwijs.

Dit zou voor het MBO gekoppeld moeten worden aan het recht op onderwijs, zoals neergelegd in het nieuwe artikel 8.1.1.c WEB (Stb. 2016, 362; treedt in werking m.i.v. 1 april 2018). Hieraan toevoegen een lid 7:

‘toelating tot een opleiding kan niet geweigerd worden vanwege bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen.’

Voor het hoger onderwijs bestaat er niet een vergelijkbare bepaling. Het ministerie zou moeten overwegen een dergelijke bepaling op te nemen in de WHW.

Bindend Studie Advies

Het expliciet in de wet vastleggen van *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’* onder ‘persoonlijke omstandigheden’ bij uitzonderingen bindend studieadvies (BSA) in de WEB en WHW.

² Artikel 8.1.1.c. Recht op toelating basisberoepsopleiding, vakopleiding, middenkaderopleiding en specialistenopleiding, zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-362.html>

In het Uitvoeringsbesluit WHW 2008, persoonlijke omstandigheden bij BSA, aan artikel 2.1. lid 1 onder c toevoegen: *‘zwangerschap, ziekte als gevolg van de zwangerschap en/of bevalling en de zorg voor jonge kinderen van betrokkene.’*³

Het nieuwe art. 8.1.7a WEB regelt het bindend studieadvies MBO. (Stb. 2016, 362; het treedt in werking met ingang van 1 augustus 2018). Toevoegen aan lid 2: *‘(...) met inachtneming van zijn persoonlijke omstandigheden, in elk geval bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen, (...)’*

Studielast

Het expliciet opnemen van *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’* als uitzondering.

artikel 7.4 WHW: toevoegen een lid 4: *‘van de vorenstaande leden kan worden afgeweken bij persoonlijke omstandigheden waartoe te rekenen zwangerschap, ziekte als gevolg van de zwangerschap en/of bevalling en de zorg voor jonge kinderen van betrokkene’.*

Onderwijs en examenregeling

Het expliciet opnemen van *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’* als uitzondering.

Artikel 7.13, lid 2 WHW (onderwijs en examenregeling). Toevoegen: lid y luidend: *‘van de leden c t/m e, h, j t/m l, n, q, r, t en u kan worden afgeweken bij persoonlijke omstandigheden waartoe te rekenen zwangerschap, ziekte als gevolg van de zwangerschap en/of bevalling en zorg voor jonge kinderen van betrokkene.’*

En tevens toe te voegen een lid z: *‘lid m is van overeenkomstige toepassing bij zwangerschap, ziekte als gevolg van de zwangerschap en/of bevalling en de zorg voor jonge kinderen.’*

Onderwijsovereenkomst

Het expliciet opnemen van *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’* als onderdeel van de onderwijsovereenkomst.

Art. 8.1.3, lid 3 WEB regelt welke bepalingen een onderwijsovereenkomst ten minste dient te bevatten. Dit artikel wordt uitgebreid met een lid i: *‘de ondersteuning die een studente van de onderwijsinstelling kan verwachten indien sprake is van zwangerschap, bevalling, lactatie en/of ziekte als gevolg van zwangerschap en bevalling, en zorg voor jonge kinderen.’*

Verval studiepunten

Het expliciet in de WEB en WHW vastleggen van *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’* als uitzonderingen verval studiepunten.

³ Toelichting: Artikel 7.42 WHW (Beëindiging inschrijving) verwijst naar Artikel 7.8b WHW (studieadvies propedeutische fase). Lid 7 van 7.8b WHW verwijst naar uitzonderingen die bij AMvB kunnen worden gemaakt (Bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald welke persoonlijke omstandigheden, bedoeld in het derde lid, het instellingsbestuur in zijn beoordeling betreft.). Met de voorgestelde aanpassing van Uitvoeringsbesluit WHW wordt dit m.i. bereikt.

Met ingang van 1 september 2017 is wettelijk is geregeld dat verval van studiepunten bij zwangerschap en bevalling niet meer is toegestaan; aan dit nieuwe artikel 7.10 lid 4 WHW(*Stb.* 2016, 273) toevoegen: *‘zwangerschap en bevalling, ziekte als gevolg van zwangerschap en/of bevalling en de zorg voor jonge kinderen van de betrokken.’*

In de WEB is geen regeling verval studiepunten neergelegd, maar afzonderlijke MBO’s mogen dit wel vastleggen. In de WEB zou moeten worden opgenomen, dat wanneer een MBO instelling een regeling verval studiepunten opneemt in haar eigen regelgeving, deze instelling ook de voorgestelde uitzonderingsclausule dient op te nemen

Aanwezigheidsplicht/geoorloofd verzuim

Het expliciet in de in WEB en WHW vastleggen van *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’* als uitzonderingen op de aanwezigheidsplicht.

In de WHW is geen regeling over de aanwezigheidsplicht opgenomen, maar in het hoger onderwijs is een eventuele verplichting om het onderwijs bij te wonen afhankelijk van het specifieke vak dat wordt gevolgd. In de WHW zou een bepaling moeten worden opgenomen die de bovenstaande uitzonderingsclausule van toepassing verklaart in het geval de onderwijsinstelling aanwezigheid vereist.

In artikel 8.17 lid 1 WEB toevoegen: *‘Onder afwezigheid met geldige reden wordt verstaan ‘(...) zwangerschap en bevalling, ziekte door zwangerschap en afwezigheid wegens bijzondere familie-omstandigheden, waaronder de zorg voor jonge kinderen.’*

Profileringsfonds

Aan de WEB een bepaling overeenkomstig artikel 7.51 WHW lid 2 c toevoegen.

Het recht om langer over de studie te doen

Het opnemen van een uitzondering op de diplomatermijn voor *‘bevalling en zwangerschap, ziekte door zwangerschap en zorg voor jonge kinderen’*, zodat kan worden afgestudeerd zonder extra kosten.

Artikel 4.14 Wet Studiefinanciering 2000 toevoegen extra lid 6: *‘onder bijzondere omstandigheden van tijdelijke en/of structurele aard kunnen in ieder geval worden verstaan zwangerschap, ziekte als gevolg van de zwangerschap en/of bevalling en de zorg voor jonge kinderen van betrokkene.’*

Artikel 5.16 Wet Studiefinanciering 2000 toevoegen extra lid 6: *‘onder bijzondere omstandigheden van tijdelijke en/of structurele aard kunnen in ieder geval worden verstaan zwangerschap, ziekte als gevolg van de zwangerschap en/of bevalling en de zorg voor jonge kinderen van betrokkene.’*

Recht op kinderopvang voor alleenstaande studerende moeders

Het vastleggen van een recht op vergoeding van kinderopvang voor studerende moeders.

Artikel 35 Participatiewet (Individuele en categoriale bijzondere bijstand). Toevoegen, lid 1(i) *‘Het college weigert de in lid 1 bedoelde bijzondere bijstand niet, indien de bijstand dient ter dekking van de kosten van de eigen bijdrage kinderopvang voor moeders die recht hebben op studiefinanciering en niet beschikken over voldoende middelen om te voorzien in de eigen bijdrage kinderopvang.’*

Artikel 13 lid 2 c Participatiewet toevoegen extra lid: *‘die jonger is dan 27 jaar en uit ’s Rijks kas bekostigd onderwijs kan volgen en: 1°. in verband daarmee aanspraak heeft op studiefinanciering op grond van de [Wet studiefinanciering 2000](#), dan wel 2°. in verband daarmee geen aanspraak heeft op studiefinanciering en dit onderwijs niet volgt, met uitzondering van 3°. studerende moeders.’*

Toelichting op toevoeging aan artikel 13 lid 2 c: Alleenstaande moeders met kinderen tot 12 jaar die in aanmerking komen voor een uitkering op grond van de Participatiewet, zijn alleen verplicht een baan te accepteren als (onder meer) voorzien kan worden in passende kinderopvang en bovendien de ouder voldoende belastbaar is (artikel 9 lid 4). Verder kan de gemeente een alleenstaande ouder met jonge kinderen alleen verplichten een opleiding te volgen als zij daarbij tevens zorg draagt voor beschikbare kinderopvang (artikel 9 lid 2 in samenhang met artikel 7 lid 1 onder A van de Participatiewet).

Alleenstaande moeders met een bijstandsuitkering hebben, kort samengevat, recht op passende kinderopvang. Dat geldt helaas niet voor (alleenstaande) moeders onder de 27 jaar die op grond van de ‘scholingsplicht’ (artikel 13, lid 2 onder c) géén recht hebben op een bijstandsuitkering, omdat zij in aanmerking komen voor studiefinanciering als voorliggende voorziening. Dit betekent dat artikel 13 van de Participatiewet aangepast zou moeten worden zodat alleenstaande studerende moeders ook recht hebben op vergoeding van de kosten van kinderopvang.

2. Taak onderwijsinstellingen

2.1 Zorgplicht onderwijsinstellingen

Bovengenoemde rechten, plichten en uitzonderingsclausules overnemen in de regelgeving van de onderwijsinstellingen zelf (OER, studentenstatuut, zwangerschapsprotocol, deelnemersovereenkomst, etc.) en:

- n.a.v. bovengenoemde rechten, plichten en uitzonderingsclausules beleid maken voor de doelgroep.
- er zorg voor dragen dat relevante informatie m.b.t. doelgroep kenbaar en toegankelijk is.
- voor elke opleiding een studenten-adviseur of decaan aanwijzen als specifieke contactpersoon voor zwangere studenten en studenten die de zorg dragen voor jonge kinderen. Deze persoon zorgt er niet alleen voor dat hij/zij goed op de hoogte is van de regelgeving, maar signaleert ook individuele en structurele problemen i.v.m. deze groep naar de schoolleiding. Verder zorgt deze persoon er voor dat relevante informatie voor de doelgroep toegankelijk is.

2.2 Zwangerschapsprotocol

Wat moet er in een goed zwangerschapsprotocol staan?

- Het zwangerschapsprotocol zou van toepassing moeten zijn op elk zwangere student en studerende moeder, ongeacht haar leeftijd of opleidingsvorm.
- uitzondering op BSA.
- uitzondering op aanwezigheidsplicht (ook voor verplichte activiteiten).
- flexibele roostering.
- flexibele stage.
- flexibele (her)tentamenmogelijkheden.
- tijd en ruimte om te kolven/luierverwisselplekken.
- zwangerschapsverlof (ook voor ziekte door zwangerschap).
- profileringsfonds geldt in elk geval voor zwangerschap, ziekte door zwangerschap en bevalling.
- zorgverlof ziek kind.

- uitzondering verval van studiepunten.
NB: er bestaat geen wettelijke regeling voor het vervallen van studiepunten in het MBO. Dit laat echter onverlet dat onderwijsinstellingen wel dergelijke regelingen kunnen opnemen.
- Verwijzing naar de rechten die opgenomen dienen te worden in de onderwijsovereenkomst (art. 8.1.3 WEB) (denk aan: onderwijstijd en onderwijslocatie).
- recht op ondersteuning en begeleiding, qua niveau minstens gelijk aan ondersteuning en begeleiding bij topsporters.
- Studenten mogen niet geweigerd worden in de toelating tot de opleiding te worden vanwege zwangerschap, ziekte door zwangerschap of de zorg voor kleine kinderen.
- Studenten mogen niet van de opleiding gestuurd worden (eenzijdig uitschrijven) vanwege zwangerschap, ziekte door zwangerschap of de zorg voor kleine kinderen.
- Een beschrijving van de klachtenprocedure en vertrouwenspersoon in geval van inbreuk op de rechten van zwangere studenten en studerende moeders.